

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakvéleményei

Tankönyvben szereplő táblázatok, képletek szerzői jogi védelme, felhasználása

Ügyszám: SZJSZT 7/2003

A megbízó által feltett kérdések:

Egy szerzői jogi védelem alatt álló kiadványban szereplő táblázatok szerkezetének, formulák rendszerének van-e egyéni eredeti jellege, ezért megilleti-e őket szerzői jogi védelem, illetve, hogy azok felhasználása a törvény, illetve szerzői jogok jogosultjának hozzájárulása hiányában a Szerzői jogi törvény 16. § (6) bekezdés alapján jogosulatlan-e?

Az eljáró tanács válasza:

1. A megbízó „Négyjegyű függvénytáblázatok, Matematikai, fizikai, kémiai összefüggések” címmel 1967. óta ismételt kiadásokban tankönyvet jelentet meg. A mű – amelyet több szerző állított össze – a matematika, a fizika és a kémia területén meghatározó jelentőségű adatokat, fogalmakat, jelöléseket, valamint ezek összefüggéseit tartalmazza táblázatok, grafikonok, ábrák stb. kíséretében.

A 2001. évben hasonló címmel egy másik kiadó is megjelentetett kiadványt ugyanebben a témában. Ez utóbbiról a megbízó úgy találta, hogy abban az általa kiadott tankönyvben megjelent függvénytáblázatok, valamint képleteket, összefüggéseket jelentős mértékben változtatás nélkül vagy kisebb változtatásokkal átvették. Lényegében ugyanezt állapította meg továbbá egy harmadik kiadó szakiskolák számára készült kiadványával kapcsolatban is. Ezért intézte kérdését a Testülethez.

2. A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (továbbiakban Szjt.) értelmében védelem alá tartozik az irodalom, tudomány és művészet minden alkotása. A védelem az alkotást a szerző szellemi tevékenységéből eredő egyéni, eredeti jellege alapján illeti meg [Szjt. 1. § (2) és (3) bekezdése].

A szerzői jogi védelem pozitív feltételként megfogalmazott eredeti egyéni jellegnek az alkotás kifejezésében, a tartalom által meghatározott, azzal összhangban levő kifejezési formában kell megvalósulnia. A szerzői jogi védelem a törvény szövegéből következően és a jogirodalmi és bírói gyakorlat alapján is az alkotásra, a műre, mint egységes egésze vonatkoztatható. Az alkotó tevékenység egyik speciális fajtájaként védelem alatt áll a szerkesztő tevékenysége a gyűjteményes mű tekintetében, amennyiben a tartalom összeválogatásában, elrendezésében vagy szerkesztésében az egyéni eredeti jelleg megmutatkozik.

A szerzői jog által védett szerkesztői tevékenység független, a gyűjteményben szereplő egyes elemek (adatok, szerzői művek vagy egyéb összetevők) szerzői jogi megítélésétől, az egyéni eredeti jellegnek a szerkesztés tekintetében kell megnyilvánulnia.

Az Sztj. egységes értelmezése, és hosszabb idő óta kialakult gyakorlat alapján gyűjteményes műnek minősülnek a jogszabálygyűjtemények, szótárak, a matematikai-fizikai feladatgyűjtemények, bibliográfiai összeállítások, vagy akár az egyéni eredeti összeállítású rádió és televízió műsorok. Ennek alapján nem zárható ki a szóban forgó kiadványban megjelentetett egyes matematikai, fizikai és kémiai összefüggések, képletek és ismeretek egyéni, eredeti összeállításának a szerzői jogi védelme. Ennek az egyes táblázatokra való lebontása tekintetében, az eljáró tanács azonban nem hagyhatta figyelmen kívül, az alábbiakat:

A táblázatok összetétele, illetve az adatok és összefüggések rendszere többnyire az adott tudományágra jellemző törvényszerűségeken, ismérveken alapszik, ami az alapját képezi az adott tudomány elsajátítását célzó pedagógiai műveknek. A matematikai függvénytáblázatok megítélését tekintve, éppen az anyaghoz csatolt elemzésekből állapítható meg, hogy a gyakorlatban a szinusz függvény, illetve a logaritmus táblák szerkezete is néhány korábban már kialakított szerkezeti elem (a sorokban és oszlopokban megadott mértékek váltakozása, a matematikai művelet tizedesig történő pontossága, a lépésköz, vagy az interpoláláshoz javasolt eszközök) különböző variációja alapján épül föl. Ugyancsak kevésbé mutat eredetiséget például a kémiai részben a fizikai állandók vagy az elemek fizikai adatainak a felsorolását tartalmazó táblázat (219. oldal és 244. oldal megbízó kiadványa). Ugyanakkor, egyéni eredeti jelleget tükröz a kémiai elemek felfedezését tartalmazó, vagy a „Tudósok és feltalálók, akikről fizikai mértékegységet neveztek el” című összeállítás. Így az egyes táblázatok tekintetében az önálló szerzői jogvédelem megállapításának feltételeit az eljáró tanács nem minden esetben látja megállapíthatónak. Természetesen a matematikai, fizikai és kémiai összefüggések egészének – amelynek a táblázatok is részét képezik – a megírásában, az egyes fejezeteinek az összeállításában szerkesztésében megnyilvánuló egyéni, eredeti jellege miatt a kiadvány szerzői jogvédelem alatt áll.

A szerzői jogi védelem egyébként – többek között – azt jelenti, hogy a vagyoni jogai keretében a szerző kizárólagos joga a mű bármilyen felhasználása, illetve annak más részére történő engedélyezése. A szerző engedélye nélkül csak a szabad felhasználás keretében van lehetőség jogszerű felhasználásra (Sztj. 16. §; 33 – 41. §).

3. Tankönyvről lévén szó, a kifejtettekhez az eljáró tanács még az alábbiakat is indokoltnak tartja hozzáfűzni:

Amint arra a 2. pontban már utalás történt, az ún. szabad felhasználás körében lehetőség van bizonyos mértékű felhasználásra a szerző engedélye nélkül is.

Ennek egyik idetartozó esete az idézés: az átvevő mű jellege és célja által indokolt terjedelemben, az eredetihez híven valamely mű részlete idézhető, a forrás és a szerző megnevezésével [Sztj. 34. § (1) bekezdés]. A másik esete az oktatási célú felhasználás: iskolai oktatás célját szolgáló kiadványba (pl. tankönyvbe) nyilvánosságra hozott irodalmi vagy zenei mű részlete átvehető a forrás és a szerző megjelölésével. Átvételnek az idézést meghaladó felhasználás minősül [Sztj. 34. § (2) bekezdés].

A szabad felhasználás előbb említett eseteiben is érvényesülnie kell a szabad felhasználás törvényben megfogalmazott általános feltételeinek, úgymint a szabad felhasználás nem lehet sérelmes a mű rendes felhasználására, nem károsíthatja indokolatlanul a szerző jogos érdekeit, meg kell felelnie a tisztesség követelményeinek, és nem irányulhat a szabad felhasználás rendeltetésével össze nem férő célra.

Mind az idézés, mind az átvétel mértékének túllépése, mind pedig a forrás, illetve szerző megjelölésének elmulasztása a felhasználást jogosulatlanná teszi.

Budapest, 2003. április 23.

Dr. Koltay Krisztina
a tanács elnöke

Dr. Lindner Gyula
a tanács előadó tagja

Marácziné Dr. Mann Judit
a tanács szavazó tagja